

4.Гребенікова О.В. Дискримінантна модель діагностики неплатоспроможності українських підприємств машинобудівної галузі / О.В. Гребенікова, К.О. Соломонова-Кирильчук // Фінанси України. – 2007. – №12. – С.229-137.

5.Малько И.Х. Интегральный метод оценки финансового состояния предприятия // Бизнес Информ. – 2009. – №5. – С.53-56.

6.Цыбульская Э.И. Диагностика финансового равновесия предприятия в условиях нестабильной бизнес-среды / Э.И. Цыбульская, Т.С. Гавриленко // Бизнес Информ. – 2010. – №3. – С.48-52.

7.Тыжненко Л.А. Аддитивно-мультипликативная модель рейтинговой оценки уровня финансового состояния предприятия // Бизнес Информ. – 2005. – №5-6. – С.80-92.

8.Тыжненко Л.А. Методическое обеспечение комплексной оценки финансового состояния предприятия // Бизнес Информ. – 2006. – №3. – С.54-59.

9.Суэтин А. Определение стоимости производных финансовых инструментов // Вопросы экономики. – 2007. – №10. – С.125-131.

Отримано 25.10.2011

УДК 336.77

В.П.ПАНТЕЛЄСВ, канд. екон. наук, М.Г.ЛЕПІЛІН

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Вперше обґрунтовано теоретичні та практичні основи побудови фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Впервые обоснованы теоретические и практические основания построения финансовой безопасности субъектов предпринимательства.

For the first time theoretical and practical grounds to do building of the financial safety subject's enterprise, dates and rules have been allocated in this article.

Ключові слова: теоретичні та практичні основи, параметри, правила фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Втрата контролю грошових потоків суб'єкта підприємництва призводить до розвитку кризи ліквідності, порушення фінансової рівноваги, диспропорцій бюджетного процесу в діяльності суб'єктів, що може спричинити власне банкрутство та дефіцит доходів державного і місцевих бюджетів, фондів соціального страхування [2]. Відсутність сучасних та адаптованих до умов Податкового кодексу України концепцій діагностики настання фінансової кризи на суб'єктах підприємництва, побудови фінансового захисту від загроз, організації фінансової безпеки формує ризикову природу господарських стосунків на ринку, може призвести до фінансового захоплення чи поглинання суб'єктів [5]. Проведення аналізу теоретичних аспектів щодо причин забезпечення фінансової стійкості неможливо без застосування моніторингу

рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та дозволяє своєчасно змінити цілі корпоративної фінансової стратегії власників суб'єктів і як наслідок – реалізувати фінансові інтереси в прибуток, зберегти фінансовий стан [6]. Здатність протистояти шкідливим змінам структури власного капіталу суб'єкта, завищенню існуючих фінансових зобов'язань чи примусовому ліквідуванню податкового навантаження при конкурентному господарюванні є не вирішеним завданням фінансової безпеки суб'єктів і є відображенням фінансової політики [4]. Невідпрацьованість у теоретично-методичному плані механізмів захисту фінансової безпеки на рівні окремої системи – не забезпечує оцінювання ефективності впливу фінансової безпеки на суб'єкти зовнішнього оточення [9]. Зв'язок з науковими завданнями теми дослідження полягає у запропонуванні теоретичних основ побудови фінансової безпеки суб'єктів підприємництва через складові концепції. Зв'язок з практичними завданнями є в наданні основ побудови фінансової безпеки суб'єктів через правила, параметри, їх місце відображення у фінансової звітності.

Андрєєва Т.Є. в роботі [2] показала фінансову безпеку як складову окремої економічної категорії – економічної безпеки підприємства, запропонував моделі аналізу безпеки. Бердар М.М. розкрив засади впровадження системи діагностики та моніторингу стану фінансової безпеки суб'єктів господарювання, які надруковані у підручнику [3]. Кім Ю.Г. означив особливості управління системою фінансової безпеки підприємства в авторефераті дисертації, підкреслив – вимоги реального власника покладаються в основу вирішення проблем фінансової безпеки [4]. Налукова Н. обґрунтувала сутнісні та аналітичні аспекти фінансової діяльності суб'єктів підприємництва щодо усунення фінансової кризи та нейтралізації її наслідків в роботі [5].

Остапенко А.С. узагальнив теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємства при виконанні певних функцій ефективного управління фінансовим менеджментом господарчої діяльності [6]. Пархоменко В. сформував напрямки удосконалення звіту про рух грошових коштів, уточнив метод фінансового аналізу операційної діяльності господарчих суб'єктів [7]. Шевченко І.Л. надав увагу особливостям формування механізму забезпечення економічної безпеки металургійних підприємств, де фінансова безпека має тривалий та безперервний характер [8]. Шемаєва Л.М. вважає стратегічне управління економічною безпекою підприємства ефективним у новітньому розумінні фінансової безпеки як підсистеми концептуального розвитку [9]. Франчук В.І. передбачає теоретичну модель системи забезпечення безпеки акціонерних підприємств, що утворює цілісну і логічно ув'язану сукупність прийо-

мів, способів, процедур захисту капіталу [10].

На нашу думку, проблеми фінансової безпеки суб'єктів підприємництва відбуваються у сфері господарювання та конкуренції і передбачають: виникнення фінансових відносин в інтересах інвесторів (власників) та фінансової системи суб'єкта, безперервний пошук джерел власних фінансових переваг на ринку кожним суб'єктом, фінансовий аналіз замаскованого кредитування, ліквідацію розбіжності в рівні реальної фінансової вигоди та раціональної здатності комбінувати фінансові ресурси. Суперечність думок щодо визнання об'єктів фінансової безпеки, широке трактування концепції – від побудови цілісної системи захисту від фінансових загроз до перспектив розвитку методології уникнення кризи та організації контролю фінансового стану суб'єктів підприємництва – знаходить відображення в розмежуванні проблеми розгляду концепції фінансової безпеки суб'єктів у науковому сенсі та в практичному розумінні.

Мета даного дослідження – визначити теоретичні основи побудови фінансової безпеки суб'єктів підприємництва через складові концепції фінансової безпеки суб'єктів у науковому сенсі, навести практичні основи побудови фінансової безпеки суб'єктів через правила і параметри, підкреслити їх місце у фінансовій звітності.

Невизначеність строків виходу з ладу основних фондів суб'єктів впливає на неочікувану зміну бюджетних обсягів активів та фінансових зобов'язань. Вжиття заходів з управління ризиками господарювання як страхування, хеджування, фондування можливо через відведення прибутку з обороту, що формує загрозу не отримання дивідендів власниками та згортання інвестування [8]. Наявність фінансової відповідальності дотримання строків виконання сплати зборів та податків до державних і місцевих бюджетів призводить до руйнування ліквідності суб'єктів та зросту навантаження до капіталу [10]. Вільні трудові ресурси на ринку наводять демпінг пропозиції якісного та успішного виконання суб'єктами соціальних гарантій та нормативів щодо сплати праці – це загроза профанації фінансової стратегії суб'єктів і погіршення фінансової безпеки [6].

Проблеми з формуванням фондів фінансового (страхових) резервів у суб'єктів призводять до перетоку грошей із рентабельної та динамічної фінансової підсистеми до слабо капіталізованої та формалізованої – також загроза усунення фінансової безпеки [4]. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств запропоновані щодо фінансової стійкості стану суб'єктів у довготривалому господарчому циклу на основі моніторингу інтегральної оцінки рівня ризиків зміни зовнішнього середовища [9]. Витрати суб'єктів підприємництва на власну

фінансову безпеку повинні бути економічно виправданими, формування фінансової звітності – прозоро та забезпечено кадрами відповідної кваліфікації з фінансової безпеки, за допомогою спеціалізованих програмно-апаратних комплексів [7]. Стратегія фінансової безпеки має базуватися на розумінні природи підприємництва і функції фінансів у сфери розподілу та відновлення внутрішнього валового продукту, де фінансові компетенції розглядають як сукупність навичок, знань, ноу-хау та функціональних напрямів господарювання суб'єкта [3].

На наш погляд, теоретичні основи побудови фінансової безпеки в науковому сенсі можна визначити через складові концепції фінансової безпеки суб'єктів підприємництва (табл.1).

Таблиця 1

№ п/п	Теоретичні основи побудови фінансової безпеки суб'єктів підприємництва	Складові концепції фінансової безпеки суб'єктів підприємництва
1	Посидання методів, прийомів, засобів захисту корпоративних фінансових інтересів засновників	Запобігання неповернення та незабезпечення грошових потоків, еквівалентності розподілу ліквідних ресурсів та фінансових активів
2	Виконання системного підходу у трансформованні фінансової системи суб'єкта підприємництва	Запровадження компромісу між досягненням ліквідності суб'єкта, його податковим навантаженням та фінансовими зобов'язаннями
3	Визнання фінансової стійкості власного капіталу суб'єкта підприємництва по строковості та правочину	Забезпечення суб'єктами підприємництва моніторингу змін фінансового стану, діагностики впливу загроз

Практичні основи побудови фінансової безпеки суб'єктів підприємництва через параметри фінансової безпеки суб'єкта підприємництва наведено в табл.2.

Таблиця 2

№ п/п	Параметри фінансової безпеки суб'єкта підприємництва	Практичні основи побудови фінансової безпеки
1	2	3
1	Співвідношення сум нерозподіленого прибутку за рік до суми від розміщення статутного капіталу як “депозиту” (за рік) $> 1,0 = K1$	Еквівалентність вибору інвестування капіталу в суб'єкт засновниками щодо ризику іншому вектору отримання доходу на ринку
2	Співвідношення сум доходу (виручки) за рік до розрахункової суми (сума власного капіталу суб'єкта $\cdot 12$) $> 1,0 = K2$ <i>Якщо період 9 місяців, то сума $\cdot 9,0$</i>	Забезпеченість грошами інвестованого в статут капіталу засновниками щодо ризику втрати ринкового стану суб'єкта менеджментом
3	Співвідношення наявності суми грошових коштів та їх еквівалентів до	Правомірність рішень засновників щодо ризику вибору ефективної

Продовження табл.2

1	2	3
	фінансового результату за період (до оподаткування) $> 1,0 = K3$	стратегії господарювання суб'єкта підприємництва
4	Співвідношення суми резервного капіталу до суми товарного кредиту та кредиторської заборгованості засновникам за рік $> 1,0 = K4$	Невідворотність компенсації власності засновникам грошами щодо ризику неповернення наданої позики
5	Співвідношення суми залишкової вартості основних засобів до суми статутного капіталу за рік $> 1,0 = K5$	Зворотність коштів засновників у часі без ризику дисконтування
6	Співвідношення суми чистого прибутку за рік до суми соціального навантаження за рік $> 1,0 = K6$	Покриття фінансових зобов'язань щодо усунення ризику не оплати праці та страхування
7	Співвідношення суми інших операційних витрат суми податкового навантаження за рік $> 1,0 = K7$	Достатність фіскального захисту корпоративних прав суб'єкта

Параметри фінансової безпеки суб'єкта підприємництва та місце їх відображення у фінансовій звітності суб'єкта наведено в табл.3.

Таблиця 3

№ п/п	Параметр фінансової безпеки суб'єкта підприємництва	Фінансова звітність суб'єкта господарювання
1	Співвідношення сум нерозподіленого прибутку за рік до суми від розміщення статутного капіталу як "депозиту" (за рік) $> 1,0 = K1$	Р. 350 Форма №1 / (Р.300 – Р.360 Форми №1) * 0,(21 – % ставка депозиту)
2	Співвідношення сум доходу (виручки) за рік до суми розрахункової (сума власного капіталу суб'єкта*12) $>1,0=K2$ <i>Якщо період 9 місяців, то сума * 9</i>	Р. 10 Форма №2 / Р.380 Форма №1 * кількість місяців періоду (3,6,9,12)
3	Співвідношення наявності суми грошових коштів та їх еквівалентів до фінансового результату за період (до оподаткування) $> 1,0 = K3$	Р.230 + р.231 +р.240 Форма №1 / Р. 130 Форми №2
4	Співвідношення суми резервного капіталу до суми товарного кредиту та кредиторської заборгованості засновникам за рік $> 1,0 = K4$	Р. 340 Форма №1 / Р.160 + Р.162 + р.530 Форми №1
5	Співвідношення суми залишкової вартості основних засобів до суми статутного та додаткового капіталу за рік $> 1,0 = K5$	Р. 30 Форма №1 / Р.300 + Р.320 Форми №1
6	Співвідношення суми чистого прибутку за рік до суми соціального навантаження за рік $> 1,0 = K6$	Р. 150 Форма №2 / (Р.570 + Р.580) Форми №1 * кількість місяців періоду (3,6,9,12)
7	Співвідношення суми інших операційних витрат за рік до суми податкового навантаження за рік $> 1,0 = K7$	Р. 090 Форми №2 / (Р.140 Форми №2+ р.550 Форми №1) * кількість місяців періоду (3,6,9,12)

На нашу думку, фінансова безпека у науковому сенсі – це вибір методичних підходів, методів і процедур, які відповідають найбільш ефективному захисту фінансового стану суб'єктів підприємництва в грошово-кредитних стосунках на ринку. Фінансова безпека в практичному застосуванні – це забезпечення процесу досягнення суб'єктом підприємництва виконання одного з трьох правил: 1) якщо $K1+K2+K3+K4+K5+K6+K7>7,0$ – виконуються фінансові заходи суб'єктом підприємництва щодо досягнення зони забезпечення тривалої фінансової безпеки; 2) якщо $K2+K3+K6+K7>4,0$ – виконуються фінансові заходи суб'єктом підприємництва щодо досягнення зони забезпеченості поточної фінансової безпеки; 3) якщо $K1+K4>2,0$ – виконуються фінансові заходи суб'єктом підприємництва щодо досягнення зони забезпечення обов'язкової фінансової безпеки.

Таким чином, з даного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Практичні основи побудови фінансової безпеки – це досягнення параметрів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, що використовуються у разі застосування захисту ринкової вартості власного капіталу суб'єкта, фінансових інтересів засновників та фінансових зобов'язань щодо господарювання, та виконання одного з трьох правил.

2. Теоретичні основи побудови фінансової безпеки у науковому сенсі – визначення складових концепції фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та обґрунтування складових за допомогою фінансового аналізу стану суб'єкта.

3. В практичному сенсі фінансова звітність суб'єкта господарювання є інформаційним джерелом отримання обмежень та вимог щодо визначення параметрів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, та джерелом вибору однієї зони забезпечення фінансової безпеки.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку:

- Запропонувати додаткові параметри фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, які є технічно можливими, дозволеними та економічно доцільними.
- Виконання правил фінансової безпеки суб'єктів підприємництва надати за допомогою бухгалтерських рахунків із застосуванням моніторингу грошових потоків.
- Обґрунтувати складові концепції фінансової безпеки суб'єктів підприємництва з урахуванням принципу найбільш ефективного використання майна засновників.

1. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки №60 від 02.03.2007 р. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №6 (54). – С. 74 –78.

2. Андреева Т.С. Анализ экономической безопасности деятельности предприятия как экономической категории / Т.С. Андреева, Т.Е. Петровская, И.Г. Грицькова // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.87. – К.: Техніка, 2009. – С.219-224.

3. Бердар М.М. Финансы предприятий / М.М. Бердар. – К.: Центр учебной лит-ри, 2010. – 352 с.

4. Кім Ю.Г. Управління системою фінансової безпеки підприємства: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 21.04.02 / Юрій Геннадійович Кім. – К.: Ун-т економіки та права “Крок”, 2009. – 21с.

5. Налукова Н. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: сутнісно-аналітичний аспект / Н. Налукова // Галицький економічний вісник. – 2011. – №1 (30). – С.166-174.

6. Остапенко А.С. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємства / А.С. Остапенко. – Херсон: Херсонський НТУ, 2011. – № 7. – С.45-49.

7. Пархоменко В. Удосконалення звіту про рух грошових коштів / В. Пархоменко // Вісник податкової служби України. – 2010. – №26. – С.67-72.

8. Шевченко І.Л. Особливості формування механізму забезпечення економічної безпеки металургійних підприємств / І.Л. Шевченко // Стратегія економічного розвитку України. – 2009. – Вип. 24-25. – С.128-134.

9. Шемаєва Л.М. Стратегічне управління економічною безпекою підприємства / Л.М. Шемаєва // Проблеми науки. – 2009. – № 10. – С.29-34.

10. Франчук В.І. Теоретична модель системи забезпечення економічної безпеки акціонерних підприємств / Василь Іванович Франчук // Науковий вісник НАТУ України. – 2010. – Вип. 20.8. – С.155-162.

Отримано 03.02.2012

УДК 336.748.12

В.Ю.СВІТЛИЧНА, канд. екон. наук, Т.І.СВІТЛИЧНА

Харківська національна академія міського господарства

ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА: ОРГАНІЗАЦІЯ, ЗАГРОЗА, ОБЛІКОВИЙ ВИМІР

Досліджуються питання актуальності побудови системи фінансової безпеки підприємствами України. Аналізуються види загроз та ризиків фінансовій безпеці. Обґрунтовується необхідність запровадження облікової складової при побудові системи фінансової безпеки підприємствами.

Исследуются вопросы актуальности построения системы финансовой безопасности предприятиями Украины. Анализируются виды угроз и рисков финансовой безопасности. Обосновывается необходимость внедрения учетной составляющей при построении системы финансовой безопасности предприятиями.

Issues of importance of building financial security system by Ukrainian enterprises have been treated. Types of threats and risks of financial security have been analyzed. Necessity of implementing accounting component under building financial security system by enterprises has been substantiated.

Ключові слова: безпека, фінансова безпека, загрози, ризики, облік, внутрішній контроль.